

Arqueologia de la Conquesta a l'Antiguitat i a l'Edat Mitjana

Codi: 44061
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313137 Prehistòria, Antiguitat i Edat Mitjana	OT	0	1

Professor/a de contacte

Nom: Oriol Olesti Vila

Correu electrònic: Oriol.Olesti@uab.cat

Equip docent

Ramón Martí Castelló

César Carreras

Mateu Riera Rullan

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Prerequisits

No s'exigeixen prerequisits específics més enllà dels que demana l'accés al màster.

Objectius

El mòdul té com a objectiu principal introduir a l'alumne en la metodologia arqueològica dels estudis de paisatge antic i medieval, centrant-se especialment en casos pràctics d'anàlisi dels processos de conquesta i domini territorial, i presentant les estratègies de recerca arqueològica més adequades.

En un segon nivell, el mòdul es centrarà també en els següents objectius:

- Conèixer la recerca que en aquest camp estan desenvolupant els equips del Departament.
- Identificar nous casos específics on la conquesta i el domini territorial poden ser contrastats a partir de la recerca arqueològica.
- Obrir possibilitats de recerca específica als alumnes del mòdul.

Competències

- Analitzar de manera crítica els plantejaments teòrics i metodològics que han guiat fins ara la recerca en prehistòria, història antiga i història medieval.
- Analitzar i sintetitzar informació de manera crítica.
- Analitzar una problemàtica històrica i/o arqueològica concreta enquadrada a la prehistòria, l'antiguitat o l'Edat Mitjana.
- Discutir i contrastar científicament opinions i debats en l'àmbit acadèmic mitjançant la seva exposició pública.

- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
- Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
- Treballar de manera autònoma, resoldre problemes i prendre decisions.
- Treballar en equips interdisciplinaris.
- Utilitzar les categories i el lèxic característics que s'utilitzen en la recerca i la difusió de la prehistòria, l'antiguitat i l'Edat Mitjana.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar críticament la relació entre les fonts historicoarqueològiques i la interpretació que se'n fa.
2. Analitzar els diferents enfocaments i comprendre les diferències en els plantejaments.
3. Analitzar i sintetitzar informació de manera crítica.
4. Avaluar críticament la idoneïtat de les diferents eines instrumentals necessàries per a la recerca en arqueologia i història medieval.
5. Dissenyar o planificar accions de recerca i gestionar i sintetitzar la informació adequada.
6. Emprar correctament les categories i els conceptes relatius al camp d'estudi.
7. Emprar el vocabulari tècnic específic i d'interpretació associat a l'arqueologia i a la història antiga i medieval.
8. Identificar i utilitzar els conceptes bàsics dels diferents enfocaments teòrics.
9. Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
10. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
11. Relacionar els enfocaments teòrics amb el context històric del qual sorgeixen i amb els mètodes de recerca.
12. Sistematitzar dades de la documentació textual o arqueològica i de la tradició científica.
13. Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
14. Treballar de manera autònoma, resoldre problemes i prendre decisions.
15. Treballar en equips interdisciplinaris.
16. Valorar en la seva diversitat les diferents metodologies, la tradició i l'actualitat científica.

Continguts

L'estudi del conflicte i dels processos de conquesta al llarg de l'Antiguitat i l'Edat Mitjana no pot realitzar-se només a partir de les dades històriques i literàries, sinó que cal tenir en compte tota la nova informació que els treballs arqueològics estant aportant en els darrers anys. És per això que el mòdul s'organitza entorn de la recerca duta a terme pels membres de l'equip docent, en sessions especialitzades on es tractaran els següents aspectes:

El món antic.

1. L'expansió romana per Itàlia: la gènesi de les eines de conquesta i dels nous models territorials.
2. L'expansió romana per Hispània. Transformacions territorials.
3. La conquesta romana de l'àrea pirinenca. Un cas d'estudi privilegiat.
4. La Conquesta republicana a Hispània - camps de batalla i campaments militars. Estudi de cas de Puig Castellar.

5. Fronteres de l'Imperi. Les conquestes d'August en el NO i la política dels Limes a l'Alt Imperi

6. L'exèrcit a la tardoantiguitat. Fortificacions de ciutats, el *Limes* i els *limitanei*

El món medieval.

7. El monacat i la conquesta cristiana del món no urbà de la Mediterrània oriental (segles III-VII dC).

8. El monacat insular i la conquesta cristiana del món no urbà de la Mediterrània occidental (segles IV-VII dC).

9. Conquestes i dominis bizantins dels segles VI-VII a la Mediterrània occidental.

10. La defensa territorial i local durant la fi del món antic.

11. Les innovacions poliorcètiques en al-Andalus.

12. Encastellament i feudalisme

Metodologia

- El mòdul s'organitza a partir de seminaris específics on el professorat presentarà un estat de la qüestió i els documents arqueològics més significatius respecte cadascun dels temes de recerca presentats. A partir d'aquesta presentació es generarà un debat crític i actiu, amb la participació dels alumnes, al voltant tant de la metodologia com dels resultats obtinguts.

- Els alumnes hauran de participar activament en aquests seminaris (10 %).

- Caldrà realitzar una ressenya crítica sobre una lectura proposada pel responsable del mòdul (10 %).

- Cadascun dels alumnes, de manera individual, haurà de realitzar un treball sobre una problemàtica (estat de la qüestió) o una recerca (pròpia) que haurà escollit d'acord amb l'equip docent (50 %). Per a realitzar aquest treball, l'alumne tindrà un tutor membre de l'equip docent. Aquest treball serà exposat públicament en una sessió final del mòdul (30 %).

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Participació activa als seminaris	6	0,24	1, 2, 3, 4, 9, 11, 13, 15, 16
Presentació del treball final	1,5	0,06	3, 6, 7, 9, 10, 12
Tipus: Supervisades			
Tutories del Treball final	5	0,2	1, 5, 11
Tipus: Autònomes			
Ressenya sobre lectura proposada	3	0,12	1, 3, 7, 8, 11, 14
Treball final	22	0,88	1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16

Avaluació

L'assignatura s'avaluarà mitjançant tres activitats.

1- La participació activa en els seminaris. 10 %

1- La realització d'una ressenya crítica sobre una lectura proposada pel professorat. 10 %

2- La realització d'un treball final, on es presentarà l'estat de la qüestió i una primera recerca al voltant d'una temàtica escollida per l'alumne, sempre amb el vist-i-plau del responsable de l'assignatura. Per fer aquest treball l'alumne tindrà un tutor entre l'equip del professorat del cur. 50 %

3- Presentació del treball final en una sessió oberta davant de la resta dels alumnes i de l'equip docent. 30 %.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Participació Activa als seminaris	10 %	36	1,44	1, 2, 3, 4, 6, 9, 11, 13, 15, 16
Presentació Treball final	30 %	1,5	0,06	3, 6, 7, 9, 10, 12
Ressenya sobre lectura proposada	10 %	5	0,2	1, 3, 7, 8, 11, 14
Treball Final	50 %	70	2,8	1, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16

Bibliografia

Bibliografia General

1ª Part.

Ariño, E., Gurt, J.M., Palet, J.M., *El pasado presente. Arqueología de los paisajes en la Hispania Romana*, Barcelona 2003.

Clavel-Léveque, M. (Ed.), 2000, *Atlas Historique des Cadastres d'Europe I*, Bruselas.

Clavel-Leveque, M., OREJAS, A., (Ed.), 2002, *Atlas Historique des Cadastres d'Europe II*, Luxemburg.

Chouquer, G.-Favory, F. , 1991, *Les paysages de l'antiquité. Terres et cadastres de l'Occident romain*, Paris.

Chouquer, G.-Favory, F. , 2001, *L'arpentage romain*, Ed. Errance, Paris.

Olesti, O. *Paisajes de la Hispania Romana: La explotación de los territorios del Imperio*. Ed. DStoria. Sabadell.

OREJAS, A. MATTINGLY, D., CLAVEL-LÉVEQUE, M., (2009), *From present to past through landscape*, Action Cost A27. Madrid.

Orejas, A. (1991), Arqueología del paisaje: historia, problemas y perspectivas *Archivo español de arqueología*, ISSN 0066-6742, Vol. 64,

Nº 163-164, 1991, pags. 191-230.

(1995) Arqueología del paisaje: de la reflexión a la planificación, *Archivo español de arqueología*, ISSN 0066-6742, Vol. 68, Nº 171-172, 1995, pags. 215-224

(1998) El estudio del paisaje: visiones desde la arqueología, *Arqueología espacial*, ISSN 1136-8195, Nº 19-20, 1998, pags. 9-20

(2006), Arqueología de los paisajes agrarios e historia rural. *Arqueología espacial*, ISSN 1136-8195, Nº 26, 2006 (Ejemplar

dedicado a: Arqueología espacial: espacios agrarios), pags. 7-19.

2ª Part.

Moret, P. (1999) "Casas fuertes romanas en la Bética y la Lusitania". En Gorges, J.G; Rodríguez, F.G (eds.) *Économie et territoire a la Lusitannie romaine*, Madrid, pp.55-89.

Morillo, A. (1993) *Campamentos romanos en España*. Madrid.

Morillo, A.; Adroher, A. (2014) "Modelos de arquitectura defensiva e implantación territorial de los campamentos republicanos en Hispania". A: Mataloto, R.; Mayoral, V.; Roque, C. (ed.). *La gestación de los paisajes rurales entre la Protohistoria y el periodo romano. Formas de asentamiento y procesos de implantación*. Mérida, 2014, p. 227-252. (Anejos Archivo Español de Arqueología, LXX)

Salas, F.; Moratalla, J. (coord.)(2014) *Las guerras civiles romanas en Hispania. Una revisión histórica desde la Contestania*, Alicante, Museo Arqueológico de Alicante-Universidad de Alicante-Diputación de Alicante.

Brown, P. (1997) *El primer milenio de la cristiandad occidental*, Barcelona.

3ª Part.

Colombás, G.M. (1974) *El monacato primitivo*, 2 vols., Madrid.

Riera Rullán, M. (2017) *El monacat insular de la Mediterrània Occidental. El monestir de Cabrera (Balears, segles V-VIII)*, *Studia Archaeologiae Christianae*, 1, Barcelona.

Vizcaíno, J. (2009) "La presencia bizantina en *Hispania* (siglos VI-VII). La documentación arqueológica", *Antigüedad y Cristianismo. Monografías Históricas sobre la Antigüedad Tardía*, XXIV, Murcia.

4ª Part.

Fernandes, I.C. (Editor) (2013) *Fortificações e Território na Península Ibérica e no Magreb (séculos VI a XVI)*, Edições Colibri - Campo Arqueológico de Mértola, Lisboa.

Catalán, R. et alii (Editor) (2014) *Las fortificaciones en la tardoantigüedad. Élités y articulación del territorio (siglos V-VIII d.C.)*. La Ergástula. Madrid.

Martí, R. (Editor) (2008) *Fars de l'islam. Antiques alimares d'al-Andalus*, Edar Ediciones Arqueológicas, Barcelona.

Quirós, J.A. & Tejado, J.M. (Editors) (2012) *Los castillos altomedievales en el noroeste de la Península ibérica*, UPV-EHU, Bilbao.